18.5.2026

Suomen Pakolaisavun lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamiseksi (HE 80/2026 vp)

HE 80/2026 vp

Suomen Pakolaisapu ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamiseksi.

Työskentelemme päivittäin maahanmuuttaneiden ja pakolaistaustaisten henkilöiden kanssa, jotka ovat työmarkkinoilla usein haavoittuvassa asemassa. Toimintamme kautta näemme konkreettisesti, miten työperäinen hyväksikäyttö vaikuttaa yksilöiden hyvinvointiin, oikeuksien toteutumiseen ja mahdollisuuksiin rakentaa elämää Suomessa.

Yleiset huomiot esityksestä

Pidämme esitettyjä lainmuutoksia pääosin myönteisinä ja tarpeellisina. On tärkeää, että Suomen lainsäädäntöä kehitetään vastaamaan EU-sääntelyä sekä vahvistamaan työntekijöiden suojaa työperäistä hyväksikäyttöä vastaan.

Erityisesti pidämme myönteisinä:

- suoja-ajan pidentämistä tilanteissa, joissa on syytä epäillä hyväksikäyttöä
- käsittelyaikojen selkeyttämistä monimutkaisissa hakemuksissa
- työnantajan ilmoitusvelvollisuuden täsmentämistä ja yhdenvertaisuuden vahvistamista

Nämä muutokset ovat askelia oikeaan suuntaan. On kuitenkin keskeistä, että oikeudet toteutuvat myös käytännössä ja että sääntely tarjoaa aidosti toimivia suojakeinoja hyväksikäytön uhreille.

Suoja-ajan pidentäminen – kriittinen tarkastelu

Vaikka esitys sisältää myönteisiä uudistuksia, haluamme kiinnittää erityistä huomiota suoja-ajan pituuteen ja sen käytännön toteutumiseen.

Esitetty kolmen kuukauden lisäaika työn etsimiseen on kokemuksemme perusteella riittämätön. Työperäisen hyväksikäytön uhrit ovat usein erityisen haavoittuvassa asemassa. Heiltä puuttuu usein riittävä kielitaito, ammatilliset verkostot sekä tuntemus suomalaisista työmarkkinoista. Lisäksi he voivat samanaikaisesti käsitellä hyväksikäyttökokemuksen seurauksia tai/ja heillä voi olla viranomais- tai selvitysprosesseja vireillä.

Nykyisessä työmarkkinatilanteessa uuden työn löytäminen on haastavaa myös muille työnhakijoille. Haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille kolme kuukautta on käytännössä liian lyhyt aika. Monessa tilanteessa myös kuuden kuukauden aikaraja voi osoittautua vaativaksi.

Korostamme lisäksi, että suoja-ajan saavutettavuus on keskeistä. Suoja-ajan myöntämiseen vaadittavan näytön tulisi olla selvästi matalampi kuin esimerkiksi uuden oleskeluluvan saamiseen vaadittava näyttö, koska kyseessä on luonteeltaan kevyempi suojakeino.

Rakenteelliset esteet ja hyväksikäytön riskit

Työnantajaan sidottu oleskelulupa lisää työntekijän riippuvuutta ja voi altistaa hyväksikäytölle. Tilanteissa, joissa työntekijällä ei ole todellisia vaihtoehtoja, lyhyt suoja-aika tai karenssijärjestelmä voi lisätä riskiä jäädä hyväksikäyttötilanteeseen.

Lisäksi tiedon saanti omista oikeuksista voi olla puutteellista, ja avun hakemiseen voi liittyä pelkoa. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että lainsäädäntö tarjoaa aidosti turvallisen mahdollisuuden irtautua hyväksikäytöstä ilman välitöntä oleskeluluvan menettämisen riskiä.

Yhdenvertaisuus ja työnantajan velvollisuudet

Pidämme tärkeänä muutosta, jossa työnantajan ilmoitusvelvollisuutta koskevaa sääntelyä selkeytetään siten, että se kohtelee työntekijöitä yhdenvertaisesti riippumatta heidän perhesuhteistaan.

On ongelmallista, jos työnantajan velvollisuuksien toteuttaminen edellyttää työntekijän henkilökohtaisten perhesuhteiden selvittämistä, sillä tämä voi altistaa työntekijöitä syrjinnälle esimerkiksi sukupuolen tai perhetilanteen perusteella.

Suosituksemme jatkovalmisteluun

Ehdotamme, että:

- suoja-aikaa pidennetään merkittävästi esitetystä kolmesta kuukaudesta
- varmistetaan, että suoja-ajan myöntämiskriteerit ovat oikeasuhtaiset ja käytännössä saavutettavat
- huomioidaan työmarkkinoiden nykytila sekä hyväksikäytön uhrien todelliset mahdollisuudet työllistyä
- vahvistetaan rakenteita, jotka tukevat uhrien mahdollisuuksia irtautua hyväksikäytöstä turvallisesti.

Yhteenveto

Esitys muodostaa tärkeän pohjan työperäisen hyväksikäytön torjumiselle ja työntekijöiden oikeuksien vahvistamiselle. Pelkkä oleskeluluvan peruuttamatta jättäminen lyhyeksi ajaksi ei kuitenkaan riitä turvaamaan uhrien asemaa.

Uudistuksen vaikuttavuus riippuu siitä, tarjoaako se uhrille aidosti realistisen ja turvallisen mahdollisuuden poistua hyväksikäyttötilanteesta, löytää uusi työ ja jatkaa elämäänsä ilman kohtuutonta epävarmuutta.

Pidämme tärkeänä, että lainsäädäntö ottaa huomioon uhrien todellisen tilanteen ja varmistaa, että suojakeinot toimivat käytännössä.